

**ДОКУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА
УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИКІВ АВІАЦІЇ ТА АВІАКОНСТРУКТОРІВ
З ФОНДІВ ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НБУВ:
ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ**

Розглянуто особові архівні фонди істориків авіації, авіаконструкторів, діячів авіаційної галузі, що зберігаються в Інституті рукопису НБУВ, як джерело з історії авіації України. Висвітлено особливості комплектування, формування, документний склад архівних фондів особового походження. На основі аналізу особистих документів фондоутворювачів уточнено їхні біографічні дані. Побіжно згадано про архівні установи, які зберігають у своїх фондах комплекси документів з історії та розвитку авіації в Україні.

Ключові слова: архівний фонд, Інститут рукопису НБУВ, історія авіації, С. В. Корольова, С. І. Карацуба, О. Д. Карпека, В. В. Кислов.

Архівні фонди – це комплекси матеріалів, сукупність документів державного, політичного, наукового, народногосподарського, культурного призначення, створені внаслідок діяльності різних установ, організацій і окремих осіб [1]. Отож їхнє дослідження з метою відкриття й уведення до наукового обігу невідомих раніше архівних матеріалів, зокрема й з історії різних галузей науки й техніки, що зберігаються в архівних, бібліотечних та музейних установах, є важливим науковим завданням.

В Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ) зберігаються чотири архівні фонди особового походження, документи яких відображають становлення та розвиток авіаційної галузі на теренах України. Це, зокрема, – фонд С. В. Корольової (1905–1997), історика авіації, інженера, літератора (ф. 328); фонд С. І. Карацуби (1897–1984), авіаконструктора, історика авіації (ф. 275); фонд О. Д. Карпеки (1894–1918), авіаконструктора (ф. 240); фонд В. В. Кислової (1943), інженера-механіка, історика науки і техніки (ф. 341).

Найбільш значним за обсягом та інформаційним наповненням є архів С. В. Корольової. Обсяг фонду – 7970 од. зб., крайні дати документів – кінець XIX ст. – 90-ті роки XX ст.

Євгенія Володимирівна Корольова, уроджена Єфимова (1905–1997), народилась у м. Києві в родині працівника залізниці, який у 1910 р. за-

цікавився авіацією, – його захопила ідея побудови гідроплана. У тому ж році він вступив до повітроплавного гуртка; пізніше разом із родиною переїхав до Франції, до брата Михайла Єфимова, який був уже відомим на той час льотчиком [2]. Прожили вони там недовго, – після смерті чоловіка мати Євгенії з трьома дітьми повернулася назад, до Києва. З 13 років вона ремонтувала залізничні колії, працювала на лісових та торфорозробках, служила в трамвайному парку, в Управлінні Південно-Західної залізниці. У 1929 р. була стругальницею в механічному цеху на заводі «Червоний екскаватор», одночасно – заступником редактора газети «Сівалка». У 1932 р. вступила до Київського машинобудівного інституту (КМІ), що був створений на базі механічного факультету Київського політехнічного інституту, на моторобудівний факультет. Пізніше авіаційний факультет КМІ реорганізували в Київський авіаційний інститут. Навчаючись в інституті, була редактором газети, яку видавав моторобудівний факультет КМІ. У 1934 р. перейшла до Індустріального інституту на механічний факультет, який і закінчила з відзнакою в 1938 р. Надалі займала посади інженера-конструктора в бюро раціоналізації та винахідництва заводу «Ленкузня» в м. Києві, провідного інженера цеху автоматики на заводі № 4 у м. Москві, в той же час була членом редакційної колегії газети «Ворошиловець». Після евакуації заводу до м. Красноярська – інструктор відділу оборонної промисловості Красноярського крайкому ВКПб. За власним бажанням у 1943 р. повернулася до Києва задля відновлення міста, працювала в Міністерстві місцевої промисловості УРСР, була консультантом сектору місцевої промисловості та промкооперації Управління справами РМ УРСР. Більше 10 років Євгенія Корольова працювала на громадських засадах у бібліотеці імені Остапа Вишні. Вона – член організаційного комітету Секції історії авіації та космонавтики Українського відділення Радянського національного об'єднання істориків природознавства і техніки при Президії Академії наук УРСР, член бюро, учений секретар Секції, неодноразово брала участь у всесоюзних зборах і конференціях з історії науки й техніки, передусім тих, що стосувалися авіації.

Свій архів Є. В. Корольова передавала до Інституту рукопису НБУВ власноруч у три етапи: в 1992, 1993 та 1996 рр. Документи було прийнято на постійне зберігання за актами приймання-передавання та взято на державний облік. Проведена в 1992 р. експертиза документів архіву констатувала їхню цінність, і рішенням Експертної комісії з них було сформовано фонд 328.

Багато часу Є. В. Корольова присвятила вивченню біографії свого дядька, видатного льотчика Михайла Никифоровича Єфимова. Так, в ІР НБУВ зберігаються перша редакція колективної монографії «Очерки

развития авиации на Украине» та підготовчі матеріали до її написання; варіанти документальної повісті з правками автора «Они первыми шагнули в небо»; документальна повість «Соперники орлов», написана в співавторстві, підготовчі матеріали до неї та листування з видавництвами; варіанти документальної повісті «Небесные побратимы», написаної в співавторстві, додаткові матеріали до неї, відгуки на працю; документальна повість «Окрылённые мечтой», що стала своєрідним підсумком її пошукової й літературної діяльності.

Окрім наукових та літературних праць в архіві Є. В. Корольової також відклався чималий пласт вирізок з періодичних видань. У цьому політематичному комплексі, окрім інформації стосовно історії авіації на теренах України й Росії, містяться й матеріали, що ілюструють громадсько-політичне та науково-виробниче життя України та світу.

Значним є збережене в архіві офіційне листування фондоутворювачки з архівами, бібліотеками, музеями, видавництвами, редакціями періодичних видань та приватне – з істориками авіації, льотчиками, письменниками. Серед адресатів – льотчиця В. С. Гризодубова, маршал авіації С. Г. Руденко, авіаконструктор І. І. Сікорський, письменник К. І. Чуковський, авіаконструктор та письменник В. Б. Шавров; серед кореспондентів – льотчик К. К. Арцеулов, льотчик і письменник М. Л. Галлай, льотчик О. М. Граціанський, льотчиця В. С. Гризодубова, авіаконструктор та історик авіації С. І. Карацуба, льотчик Е. І. Меос, авіаконструктор І. І. Сікорський, маршал авіації В. О. Судець, авіаконструктор та письменник В. Б. Шавров та ін..

Фотоматеріали фонду включають фотографії істориків авіації: С. І. Карацуби, М. С. Савової-Черкезової; льотчиків: К. К. Арцеулова, М. Н. Єфимова, О. М. Граціанського, Е. І. Меоса, С. П. Черкезова, першого льотчика-космонавта Болгарії Г. Іванова; авіаконструктора І. І. Сікорського; діячів авіаційної галузі: А. А. Анатри (президент Одеського аероклубу), П. С. Шелухіна (генерал-лейтенант авіації) та ін.

В архіві також міститься багато книг і журналів із дарчими написаними істориків авіації та письменників – В. В. Владімірова, В. В. Короля, М. А. Кочегури, М. Б. Ляховецького, В. А. Рудника, М. С. Савової-Черкезової.

Наступним є фонд С. І. Карацуби. Обсяг фонду складає 1790 од. зб., крайні дати документів – кінець XIX ст. – 80-ті роки XX ст.

Степан Ісакович Карацуба (24 березня (5 квітня) 1897 р., х. Очеретова Балка біля станиці Новокорсунська, нині Краснодарського краю, Росія – 20 січня 1984 р., м. Київ) – авіаконструктор, історик авіації, інженер-механік. Походив з сім'ї переселенців з України. Рано почав працювати за наймом – з 6 років, з дитинства виявляв здібності до навчання: за рік закін-

чив хутірське однокласне (3-річне) училище, за 2 роки – станичне Новокорсунське двокласне (5-річне) училище, 4-класне – за 2 роки. Екстерном склав іспит на звання вчителя початкових народних училищ і працював позаштатним учителем. Навчався в Тифліському 4-класному землемірному училищі, потім перевівся до Катеринослава, де й закінчив місцеве землемірне училище в 1919 р. В тому ж році вступив до Кубанського політехнічного інституту, а після його розформування перевівся до Київського політехнічного інституту, закінчив його в 1921 р. «по авиаспециализации» [3]. Цікавим є факт, зазначений Степаном Карацубою у власній «авіаційній автобіографії», де він пише, що перший справжній літак хлопець побачив лише в 22 роки, в 1919 р., у Дніпропетровську на першотравневій демонстрації. То був літак британської компанії Sopwith: «Он долго летал над площадью (Соборной), летал очень низко и упал перед трибуной...» [4, арк. 1]. Наступний він побачив незабаром у Краснодарі: «Я шёл в город от Черноморского вокзала через пустыри и огороды. Вдруг со стороны Роши появился самолёт. Летел он низко, ковыляя и задевая за верхушки деревьев... В нескольких десятках метров от меня он ткнулся в землю среди тыкв, кувыркнулся и застыл вверх колёсами. Я подбежал к самолёту и помог лётчику выбраться из кабины... Он предложил мне помочь ему поставить самолёт на колёса. Это нам не удалось... Вскоре подъехала грузовая автомашина... Самолёт быстро был поставлен на колёса... Машина с людьми, таща самолёт за хвост, скрылась. Но со мной остался запах аэролака... Этот запах я ощутил впервые, и он сохранился на всю жизнь, как признак присутствия авиации» [4, арк. 1–2]. Відтоді юнак і захопився авіацією: «Эти случаи вызвали у меня только восхищение, как соприкосновение с каким-то недостижимым для меня миром» [4, арк. 2]. Ще під час навчання в КПІ (нині – НТУУ «КПІ ім. І. І. Сікорського») Степан Карацуба працював на Київському авіаційному заводі (нині – «Серійний завод «Антонов»), обіймав посади спочатку робочого-моториста, згодом – техника, інженера технічного відділу, начальника відділу технічного контролю, начальника технічного відділу, головного інженера. За сумісництвом викладав на авіаційному факультеті Київського політехнічного інституту теорію авіації й організацію авіаремонту, керував дипломними проектами студентів. Згодом у м. Сіську (Росія) був начальником технічного відділу на механічному заводі «Молот». У 1956–1957 рр. працював на заводі «Київполіграфмаш». Після виходу на пенсію був на Київському авіазаводі консультантом з довоєнного періоду історії заводу, займався організацією музею трудової й бойової слави в музеї. З 1962 р. на суспільних началах працював в Українському відділі Секції історії авіації й космонавтики Радянського національного об'єднання істориків природознавства й

техніки. Був членом бюро та заступником голови, багаторазово виголошував доповіді на Секції з питань історії авіації та космонавтики. Опублікував низку праць про історію авіації на теренах України в наукових збірниках і часописах. Був членом Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Отримав низку нагород за свої здобутки.

До Інституту рукопису архів передавався в кілька етапів – власноруч С. І. Карацубою в 1980–1983 рр. та В. І. Ржановським у 2000 р. Документи було прийнято на постійне зберігання за актами приймання-передавання та взято на державний облік. З документів архіву сформовано фонд 275.

Архів включає біографічні матеріали Степана Карацуби; велику кількість його наукових праць з історії розвитку авіаційної й космічної галузей на теренах України – як початкового періоду, першої чверті ХХ ст., так і пізнішого часу: «Авіаційне науково-технічне товариство при Київському політехнічному інституті», «З історії літакобудування на Україні», «Планеры Киевского Политехнического института», «Киевское общество воздухоплавания», «Из истории дирижаблестроения на Украине», «К истории Киевского авиазавода», «Королёв С. П. на Украине» тощо; матеріали громадської діяльності в Секції історії авіації та космонавтики; листування з установами та приватними особами; фотоматеріали; матеріали інших осіб, переважно стосовно розвитку авіаційної галузі.

У фонді зберігається чимало фотографій та фотоальбомів з історії повітроплавання, авіації та космонавтики; комплекси документів про І. І. Сікорського, С. І. Уточкіна, Н. В. Чудак, Д. Л. Томашевського, М. К. Янгеля, Ф. Ф. Андерса, братів А., І., Є. та Г. І. Касьянєнків; спогади фондотворювача про С. П. Корольова, біографічні довідки про К. К. Арцелова, В. Ф. Боброва, В. П. Ветчинкіна, Ю. А. Гарнаєва, В. П. Глушка, М. Б. та Б. М. Делоне, М. І. Кибальчича, Г. Е. Лангемака, К. Е. Цюлковського та ін. Значним за обсягом та важливим за інформаційним наповненням є масив документів і фотоматеріалів, що висвітлюють біографію Юрія Васильовича Кондратюка (справжнє ім'я – Олександр Гнатович Шаргей).

Розвиток української авіації висвітлюють також і інші різнопланові документи фонду, а саме: проект біобібліографічного словника «Отечественные деятели авиационной науки и техники», укладений істориком авіації та авіаконструктором В. Б. Шавровим; колективна монографія «Очерки развития авиации на Украине» під редакцією О. К. Антонова з правками й доповненнями С. І. Карацуби.

Групи документів фонду відображають перші авіамодельні й планерні змагання та авіаційні виставки; є масиви документів про діяльність авіаційних підприємств і окремих персоналій авіаційної галузі.

Третім за обсягом і релевантністю документів стосовно досліджуваної теми є архів О. Д. Карпеки. Документи архіву складають фонд 240, обсягом 74 од. зб., крайні дати документів – 1905–1918 рр.

Олександр Данилович Карпека (1894–1918) – київський військовий льотчик часів Першої світової війни, авіаконструктор. Народився в Чернігівській губернії. Його батько, Данило Олександрович Карпека, мав великі земельні угіддя. На початку 1900-х років переїхав із родиною до Києва. У Києві Карпека закінчив гімназію В. П. Науменка. У 1908 р. вступив до гуртка повітроплавання в Київському політехнічному інституті й уже в 1909 р., навчаючись у 6 класі, сконструював модель аероплана, яка забезпечила йому перемогу на міських змаганнях. Батько всіляко підтримував і заохочував сина до авіамоделізму, однак виступав проти того, щоб хлопець підіймався в повітря на власноруч збудованих моделях. У 1913 р. О. Д. Карпека навчався в Санкт-Петербурзькому політехнічному університеті, його розрахунками керував відомий авіаконструктор професор С. М. Усатий. Однак будував самі аероплани він у Києві. Перше повітряне судно Карпека збудував у майстерні І. І. Сікорського, подальші – у власній, «Першій Київській авіаційній майстерні конструктора аеропланів О. Д. Карпеки». За певними показниками його перші машини були досконалішими за біплани І. І. Сікорського та А. Фармана. До речі, четвертий біплан О. Д. Карпеки здійнявся в повітря, керований П. М. Нестеровим. У 1914 р. через військові події на території держави О. Д. Карпека цивільний виш змінив на військовий, надалі мусив брати участь у військових діях, зазнав поранення. Після лікування став курсантом Гатчинської авіаційної школи, був військовим льотчиком. Після другого поранення й лікування вдосконалював льотні навички в Севастополі. В 1918 р. повернувся до Києва з наміром закінчити навчання в КПІ. Однак його було арештовано. У тюрмі О. Д. Карпека захворів на запалення легень і помер у віці 24 років.

Особовий фонд О. Д. Карпеки містить важливі для дослідників біографічні матеріали авіаконструктора, зокрема його послужний список, в якому подано відомості про проходження ним військової служби, про місце ведення військових боїв, про поранення під час бойових дій, про навчання льотній майстерності, про керування різними моделями літаків: біпланів, монопланів парасольної конструкції, про нагородження орденом св. Анни 4 ступеня з надписом «за храбрість» за штикову атаку біля м. Синява 31 травня 1915 р. У документі вказано, що загальна кількість льотних годин О. Д. Карпеки на вересень 1917 р. становила 122 години [5].

Також до складу фонду входять навчальні матеріали з теорії авіації; документи службової діяльності; офіційне та приватне листування; схеми, плани літаків; альбоми й окремі фотографії літаків і моделей літаків:

Фарман, Моран, Моран-Солнье, Вуазен, Альбатрос, Ньюпор, Карпека, конструкцій Ігоря Сікорського, братів Касьянєнків, Олександра Свешнікова тощо; авіаційних баз, ангарів та ін.

Ще одним особовим архівним фондом ІР НБУВ, що містить документи з історії авіації, є фонд В. В. Кислова. Обсяг описаної частини фонду становить 393 од. зб., крайні дати документів – 1928–1995 рр. Однак слід зазначити, що оскільки частина документів архіву наразі перебуває на стадії опрацювання, – крайні дати документів можуть бути розширені.

Василь Васильович Кислов (народився 17 серпня 1943 р.) – доктор технічних та філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України; фахівець у галузі історії машинобудування, аерокосмічної, морської та військової науки і техніки в Україні і світі. У різні часи був президентом Аерокосмічної академії України, вченим секретарем Відділу історії Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва АН України, членом Незалежної алмазної асоціації. У 1967 р. закінчив Ленінградський військово-механічний інститут (нині Балтійський державний технічний університет «Воєнмех», м. Санкт-Петербург), у 1977 – Київський університет (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка), у 1982 р. – Центральний інститут патентознавства у Москві. Від 1967 р. перебував на військовій службі та працював на виробництві; у 1987–2004 рр. – співробітник Центру дослідження науково-технічного потенціалу та історії науки НАНУ; в 1991–1994 рр. – завідувач інформаційно-видавничим відділом Інституту надтвердих матеріалів НАНУ; від 1999 р. – професор кафедри соціології та соціального управління Київського міжнародного університету; водночас від 1993 р. – викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», Київського університету будівництва і архітектури, Національного авіаційного університету [6].

Архів до Інституту рукопису передав власноруч сам фондоутворювач у 1995 р. Документи було прийнято на постійне зберігання за актом приймання-передавання, взято на державний облік та сформовано фонд 341.

Серед документів архівного фонду В. В. Кислова – рукописи, що розкривають історію розвитку авіаційної галузі як на теренах України, так і в світі, зокрема наукові праці фондоутворювача «Популяризація авіаційної науки і техніки на Україні в 20–30-ті рр.», «Винищувачі-бомбардувальники Republic R-47 «Тандерболт», Фокке-Вульф FW-190», «Дві юності двох генеральних конструкторів» (про С. П. Корольова та В. П. Глушка), «Паролет» кївського винахідника» (про Ф. Р. Гешвенда), анотація до книги «Год 1910 – прорыв в небо Украины», звіт про підготовку до друку ви-

дання «Кондратюк Ю. В. Собрание трудов и проектов», креслення багатопільових винищувачів четвертого покоління МіГ-29 та F-15, робочий план науково-дослідних робіт з історії військової техніки в Україні, переліки винаходів, публікацій, раціоналізаторських пропозицій Василя Васильовича Кислова, протокол установчих зборів відносно створення відділу «Медико-педагогические проблемы формирования состава» Аерокосмічної академії України, протокол установчих зборів Міжнародної академії людини в аерокосмічних системах, план засідань секції історії авіації та космонавтики на 1989 рік, лист В. В. Кислова до Міністерства освіти України з пропозицією про заснування стипендій імені І. І. Сікорського та Ю. В. Кондратюка, листування діячів авіаційної галузі про членство в Аерокосмічній академії України, про використання військових аеродромів, про Спеціалізовану раду при Аерокосмічній академії України, матеріали про Ю. В. Кондратюка, І. І. Сікорського, В. П. Ветчинкіна, С. П. Корольова, В. П. Глушка та ін.

Додатково хочемо надати дослідникам історії авіаційної галузі в Україні коротку інформацію про установи, в яких також зберігаються фонди із зазначеної тематики. Так, у Центральному державному науково-технічному архіві України відклався фонд М'ялиці Анатолія Костянтиновича (1940–), автора більш ніж 40 науково-дослідних робіт у галузі літакобудування та комп'ютеризації машиноорієнтованого виробництва авіаційної техніки (ф. 237). У Державному архіві Полтавської області є колекція документів про Кондратюка Юрія Васильовича (Шаргея Олександра Гнатовича, 1897–1941), видатного вченого в сфері авіації та космонавтики (ф. 8828). У Центральному державному історичному архіві України в м. Києві у фонді «Терещенко – землевласник і цукрозаводчик» (ф. 830) серед іншого міститься комплекс документів Терещенка Федора Федоровича, авіатора, авіаконструктора-аматора й засновника авіаційної майстерні, що згодом стала заводом [7, с. 47]. В Центральному державному архіві вищих органів влади та управління відклався фонд акціонерного товариства повітряних сполучень «Укрповітрошлях» (ф. 184). Фонд Київського авіаційного заводу «Авіант» (фонд Р-1160) зберігається в Державному архіві міста Києва.

Документи управлінських організацій, так чи інакше дотичних до авіаційної галузі, є у фонді Міністерства військових справ Української Держави (ф. 1074) та у фонді Головного управління Військово-Повітряного Флоту УНР (ф. 2300), що відклалися в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління; а також у фонді Центрального комітету Компартії України (ф. 1), що зберігається в Центральному державному архіві громадських об'єднань України [7, с. 254].

Як бачимо, архівні фонди окремих особистостей і установ авіаційної галузі, а також фонди управлінських організацій, до складу яких увійшли архівні документи, що відображають аспекти їхньої діяльності з регулювання авіаційної галузі, становлять значний документний масив, що є ґрунтовною джерельною базою для дослідження історії становлення та розвитку авіації на теренах України, розкриваючи її невідомі сторінки та розширюючи наукове знання про неї.

Список використаних джерел

1. Архівний фонд та праця в архіві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12631113/kulturologiya/arhivniy_fond_pratsya_arhivi. – Назва з екрана.
2. Королева Е. В. Окрылённые мечтой : История. Воспоминания. Встречи. – К. : Украина, 1991. – С. 51.
3. IP НБУВ, ф. 275, од. зб. 3, арк. 1.
4. Там само, од. зб. 2, 14 арк.
5. Там само, ф. 240, од. зб. 1, арк. 1–3.
6. Чучковська О. М. Кислов Василь Васильович [Електронний ресурс] / О. М. Чучковська // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=6625. – Назва з екрана.
7. Харук А. І. Мрія про крила : історія української авіаційної промисловості 1910–1991 рр. – К. : Темпора, 2010. – 296 с.

References

1. Arkhivnyi fond ta pratsia v arkhivi [Archival fond and work in archives]. Retrieved from http://pidruchniki.com/12631113/kulturologiya/arhivniy_fond_pratsya_arhivi. [In Ukrainian].
2. Koroleva, Ye. V. (1991). *Okrylennye mechtai: Istoriia. Vospominaniia. Vstrechi* [Winged by a dream: History. Memories. Meetings] (p. 51). Kyiv: Ukraina. [In Ukrainian].
3. Fond 275, Unit 3, Folio 1. The Institute of Manuscript, Kyiv, Ukraine. [In Russian].
4. Fond 275, Unit 2. The Institute of Manuscript, Kyiv, Ukraine. [In Russian].
5. Fond 240, Unit 1, Folios 1–3. The Institute of Manuscript, Kyiv, Ukraine. [In Russian].
6. Chuchkovska, O. M. Kyslov Vasyl Vasylovych. In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine]. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=6625. [In Ukrainian].
7. Kharuk, A. I. (2010). *Mriia pro kryla : istoriia ukrainskoi aviatsiinoi promyslovosti 1910–1991 rr.* [Dream about wings: history of Ukrainian aviatinal industry in 1910–1991 years]. Kyiv: Tempora. [In Ukrainian].

T. Gerasimova

Documental heritage of Ukrainian aviation historians and aircraft designers in the fonds of the Institute of Manuscript of VNLU: source studies aspect.

The article gives the information on the main fonds of Ukrainian archives, which deposit documents of aviation history on the territory of Ukraine. The fonds described are divided into three categories: archival fonds of Ukrainian aviators, those belonging to aviation industry institutions and the fonds of administrative organizations regulating aviation industry on the Ukrainian territory.

Particular attention is paid to the archival fonds of personal origin, especially those retained in the Institute of Manuscript of V. Vernadsky National Library of Ukraine. The personal fonds described in the paper are those created by aircraft designers, aviation historians and other prominent representatives of aviation industry. Revealed are the specifics of the fonds acquisition, formation, documental composition and their creators' biographic data.

Key words: archival fond, Institute of Manuscript of VNLU, aviation history, Ye. Koroliova, S. Karatsuba, O. Karpeka, V. Kyslov.

T. В. Герасимова

Документальное наследие украинских историков авиации и авиаконструкторов в фондах Института рукописи НБУВ: источниковедческий аспект.

В статье даны сведения по основным фондам украинских архивов, содержащим документы по авиационной истории на территории Украины. По категоричности – это личные архивные фонды украинских авиаторов, фонды, относящиеся к авиационным учреждениям и фонды управленческих организаций, регулирующих авиационную сферу на украинской территории.

Особое внимание уделено архивным фондам личного происхождения, которые хранятся в Институте рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского, в частности анализу состава и содержания фондов Е. В. Королёвой, историка авиации, инженера, литератора (ф. 328); С. И. Карацубы, авиаконструктора, историка авиации (ф. 275); А. Д. Карпеки, авиаконструктора (ф. 240), В. В. Кислова, инженера-механика, историка науки и техники (ф. 341).

Ключевые слова: архивный фонд, Институт рукописи НБУВ, история авиации, Е. В. Королёва, С. И. Карацуба, А. Д. Карпека, В. В. Кислов.